

Programski zadaci SABA RH u mandatu 2020-2023.

Gotovo tri desetljeća svjedocima smo sustavnog poricanja i demonizacije antifašizma, njegovih tekovina i vrijednosti u Republici Hrvatskoj. Napori za njegovu reafirmaciju, koji su se poduzimali u razdoblju od 1990. do danas, unatoč uložnim naporima, donijeli su ograničene rezultate.

Aktivnosti kojima se poriču tekovine i vrijednosti antifašizma suprotne su temeljima ujedinjene Europe i ustavnim temeljima Republike Hrvatske. Unatoč tome takve se aktivnosti u nas toleriraju, a nerijetko i javno zagovaraju i institucionalno podržavaju.

Antifašizam se temelji na toleranciji i otvornosti prema drugima i drugačijima te je time i opreka nacifašizmu izraslom na netoleranciji i mržnji, na veličanju nasilja i militarizma. Većina građanki i građana Hrvatske opredijeljeni su humanistički i demokratski, dakle antifašistički. No, oni nisu na primjeren način organizirani, što ima za posljedicu slabljenje antifašističkih snaga. Stoga antifašizam danas valja prilagoditi novim društvenim uvjetima, ojačati ga novim akterima i novim idejama kako bi se djelotvorno mogao suprotstaviti akcijama i manifestacijama u kojima je nemoguće ne prepoznati prijeteće karakteristike fašizma.

Stvaranjem zajedničke platforme i dijalogom s različitim društvenim akterima antifašizam se treba konstituirati kao društveni državni i politički relevantni subjekt koji će, uz otpor neofašizmu, promicati demokratske procese, dijalog, solidarnost i kritičko promišljanje realnosti.

Povijesni revizionizam posljednjih je godina dostigao zabrinjavajuće razmjere. Ali njega ne treba sagledavati kao opasnost za reviziju onog što se dogodilo u NOB-u, nego kao opasnost koja prijete našoj sadašnjosti i još više našoj budućnosti. Naime, cilj tog revizionizma nije revidiranje prošlosti nego nudjenje te i takve prošlosti kao konceptijskog modela za izgradnju suvremenog društva i države. Zato se SABA RH mora organizirati i djelovati kao dnevna i kontinuirana brana pokušajima i nastojanjima društvenih i političkih snaga koje se ustrajno bore za oživotvorenje i realizaciju takvih ideja. To praktično znači da se SABA RH sve više mora osposobljavati i dnevno djelovati protiv organiziranih društvenih snaga koje su usmjerene protiv društva zasnovanog na civilizacijskim i građanskim vrijednostima. SABA RH mora se, stoga, transformirati i osposobiti za snagu koja će se boriti i izboriti, u savezu za demokratskim snagama u društvu, za vrijednosti modernog antifašizma a protiv modernog neofašizma. Ona to može učiniti samo ako organizira što širi front snaga koje će današnjem neofašizmu moći uspješno onemogućiti širenje i djelovanje. Taj bitan društveni zadatak moći će se ostvarivati i ostvariti kroz kontinuiranu aktivnost i suprotavljanje profašističkim i antidemokratskim organizacijama i njihovom djelovanju gotovo na dnevnoj osnovi. Forme kroz koje se to može realizirati su javna okupljanja, tribine, rasprave ne samo u Zagrebu nego i u svim lokalnim sredinama, gdje antifašističke organizacije djeluju. Imajući na umu današnju društveno i političku situaciju i opasnosti koje iz nje proističu za daljnji uspješni demokratski razvitak društva i države, to djelovanje i te aktivnosti se nameću kao najvažniji zadatak SABA RH i udruga koje okuplja.

Temeljem aktualnih okolnosti SABA RH angažirat će se na ostvarivanju sljedećih programskih sadržaja tijekom narednih 4 godine.

- **Ostvarivanje Deklaracije Hrvatskoga sabora o antifašizmu:**

Inicirati putem klubova zastupnika u Hrvatskome saboru raspravu o Deklaraciji o antifašizmu.

- **Status SABA RH, zajednica i udruga antifašističkih boraca i antifašista:**

a) Putem saborskih zastupnika i klubova zastupnika, ali i Vlade RH predložiti izmjene i dopune zakona o udrugama u pogledu organiziranja i financiranja SABA RH, zajednica udruga županija, gradova i općina,

b) Predložiti Vladi RH formiranje posebnog odjela ili službe pri Ministarstvu branitelja, odgovarajućim tijelima u županijama, gradovima i općinama, kako bi se sustavno utvrdio statusa udruga, zajednica udruga i SABA RH, te ujednačio status i materijalni položaj antifašističkih udruga s udrugama Domovinskog rata.

- **Status sudionika NOB-e (uključujući i ratne i vojne umirovljenike):**

Predložiti Vladi RH, odnosno nadležnim ministarstvima, usklađivanje statusa sudionika NOB-a s ustavnom definicijom antifašizma, preuzetim međunarodnim ugovorima i konvencijama koje reguliraju te sadržaje, kako bi se promijenili, odnosno donijeli potrebni zakoni i podzakonski i drugi normativni akti:

*Prijedlog zakona o usklađivanju mirovina vojnih osiguranika bivše SFRJ,

*Zakon o dopunama zakona o mirovinskom osiguranju,

*Prijedlog izmjena i dopuna zakonskih propisa radi poboljšanja uvjeta i zaštiti vojnih i civilnih invalida Drugog svjetskog rata,

*Izmjene i dopune uredbe o participaciji u zdravstvenom osiguranju,

(borci NOB-a bili su do 2005. godine oslobođeni participacije u zdravstvenom osiguranju. Međutim, 2005. godine Uredbom je pravo na oslobođenje participacije ukinuto samo za borce Narodnooslobodilačke borbe, a svim drugima: sudionicima Domovinskog rata, ratnim vojnim invalidima Domovinskog rata i ratnim vojnim invalidima II. svjetskog rata to pravo je zadržano, što predstavlja diskriminaciju prema borcima NOB-a.),

*_Donošenje propisa o obeštećenju preživjelih logoraša iz ustaško- fašističkih logora u Hrvatskoj,

*_Izmjene i dopune uredbe o stjecanju prava na besplatnu sahranu.

- **Spomenička i druga baština iz Narodnooslobodilačke borbe:**

*Predložiti Ministarstvu kulture osnivanje koordinacijskog odbora u sklopu kojega valja analizirati cjelokupnu problematiku koja obuhvaća spomenike i spomen obilježja, povijesnu građu i kroz aktivnosti nadležnih ministarstava sačiniti odgovarajuće programe obnove, održavanja i zaštite.

*Predložiti da Ministarstvo kulture, sukladno svojoj nadležnosti, predloži plan restauracije, čuvanja i adekvatnog smještaja devastiranih spomenika NOB-a.

*Predložiti donošenje zakonskih propisa za obnovu spomeničke baštine iz Narodnooslobodilačke borbe.

Savez antifašističkih boraca i antifašista RH aktualizirat će prijedlog Ministarstvu kulture prijedlog da se stotinjak spomenika i spomen obilježja NOB-a utvrdi kao spomenička baština od državnog značaja, u skladu s kriterijima kategorizacije spomeničke baštine, što ga je utvrdilo Ministarstvo kulture. Među tim spomenicima Savez je izdvojio osam (8) uništenih ili oštećenih spomenika koje bi zbog njihovog povijesnog, društvenog i kulturnog značaja trebalo u nekoliko narednih godina obnoviti (radi toga je tijekom 2010. i 2011. godine Savez organizirao potpisivanje Apela za obnovu spomenika NOB-a, što su ga potpisali 134 istaknute osobe javnog političkog, društvenog i kulturnog života Hrvatske, među kojima su i aktualni i bivši predsjednik RH, više saborskih zastupnika, članova Vlade RH, nekoliko akademika, narodnih heroja i drugih uglednih osoba). Spomenici i spomen obilježja od prioritetnog značaja (što su podržali i potpisnici Apela) su: Spomen dom ZAVNOH-a u Topuskom, Spomenik narodnom heroju Stjepanu Filipoviću u Opuzenu, replika kojeg se nalazi i u zgradi UN u New Yorku, Spomenik i spomen bolnica Petrova Gora, Spomenik u Gradu Visu: Tuđe nećemo-svoje ne damo, Spomenik oslobodiocima Knina, Spomenik palim borcima NOB-a u Čazmi, Spomenik žrtvama ustaškog terora u Gudovcu kod Bjelovara, Spomenik ustanku naroda Slavonije u Kamenskoj kod Požege.

SABA RH će se zalagati da se obnove i drugi spomenici NOB-a, poput spomenika u Brezovici, spomenika Ustanik u Gradcu na moru, obnavljanje spomen obilježja u glinskoj pravoslavnoj crkvi i drugih spomen obilježja.

- **Povrat oduzete imovine** (poslovni prostori SUBNOR-a, stambeni fond):

*Putem Ministarstva branitelja i nadležnih državnih tijela valja pokrenuti postupak popisa i evidentiranja ukupne imovine i insistirati na povratku ili obeštećenju za prenamijenjeno i oduzeto što bi mogao biti jedan od mogućih izvora financiranja aktivnosti SABA RH i njegovih udruga, zajednica i saveza.

*Predložiti izmjenu i dopunu Zakona o nacionalizaciji kako bi se borcima NOB-a vratila imovina, tzv. društvena imovina oduzeta 1997. (N. N. 70/97), kao što su: spomen-domovi koji su građeni sredstvima SABA RH (tadašnjih SUBNOR-a) i

dobrovoljnim priložima, kao i prostorije za rad županijskih, gradskih i općinskih organizacija ABA.

- **Promjena i dopuna nastavnih programa i sadržaja školskih udžbenika:**

*Ministarstvo znanosti i obrazovanja provodi novi nastavni plan i program (kurikulum) za osnovne škole, srednje strukovne škole i gimnazije. Budući da Ministarstvo nije prihvatilo prijedlog SABA RH da u izradi novog kurikuluma sudjeluje i predstavnik SABA RH, valja se izboriti da Ministarstvo prihvati predstavnika SABA RH kao vanjskog suradnika (kritičkog partnera), koji bi sudjelovao u javnoj raspravi što se odnosi na noviju povijest, NOB 1941-1945. i poslijeratno razdoblje.

- **Studij demokracije i antifazišizma:**

Razvidno je da se iz godine u godinu smanjuje broj članova SABA RH. Stoga valja pristupiti okupljanju novih članova u antifazišističke udruge, te osnivati nove udruge u naseljima u kojima ih nema. Težište okupljanja treba se temeljiti na mladim antifazišistima, njihovom obrazovanju i uključivanju u rad udruge i saveza/zajednica. Stoga valja nastaviti s organiziranjem Studija demokracije i antifazišizma, uz uključivanje nadležnih ministarstava, institucija i udruge.

Studij bi se odvijao u dva semestra - jesenskog: tijekom listopada i studenoga i jesenskog: tijekom ožujka i travnja, a nastavni program obuhvaćao bi teme: „Antifazišizam i antifazišistička borba u Hrvatskoj do kraja II. svjetskog rata“, „Holokaust i totalitarizam“, „Fazišizam i antifazišizam u današnjem diskursu“, „Od bratstva i jedinstva do suživota“, „Ekstremizam u današnjoj perspektivi“, „Izazovi modernog antifazišizma“ i „Ljudsko dostojanstvo i ljudska prava“. Teme prezentiraju poznavatelji problemskih sadržaja. Studij bi se organizirao i dislocirano uz angažiranje regionalnih koordinacija antifazišističkih udruge.

Osim obveznog dijela nastavnog programa predviđen je rad u brojnim sportskim i kreativnim radionicama, studijskim putovanjima, uz posjet spomenicima kulture i spomen obilježjima iz NOB-a, te projekcijama filmova o II. svjetskom ratu.

Kroz sadržaje Studijamira nastoji se dati mladim ljudima podrška u razumijevanju važnih povijesnih i aktualnih pitanja, od samih početaka nastanka antifazišističkog pokreta do neofazišizma i desnog ekstremizma u suvremenom svijetu, te Hrvatskoj i regiji. U duhu iskrene težnje za pronalaženjem istine mlade se educira i osposobljava kako razvijati stavove u odnosu na neofazišističke tendencije suvremenoj društvenoj stvarnosti, kako razvijati demokraciju, toleranciju te kako samostalno donositi zaključke.

- **Dokumentacijski centar antifazišizma:**

Temeljeći se na činjenici da u Hrvatskoj danas ne postoji institucionaliziran dokumentacijski centar, muzejska zbirka, odnosno muzej u sklopu kojega su predstavljeni Narodno-oslobodilačka borba i antifazišizam u Hrvatskoj, te da Savez antifazišističkih boraca i antifazišista (u daljnjem tekstu: Savez) sa svojim udrugama jedini organizirano predstavlja antifazišistička usmjerenja u Hrvatskoj, ta je organizacija

otpočela 2012. s utemeljenjem Dokumentacijskog centra antifašizma Hrvatske u sklopu kojeg bi Centra djelovao i Virtualni muzej antifašizma Hrvatske. Time bi se izravno pridonijelo ostvarivanju ustavnih i zakonskih odredaba te deklaracijskih i političkih opredjeljenja o antifašizmu u Hrvatskoj. U proteklom mandatnom razdoblju nastavilo se s popunjavanjem biblioteke i fototeke, te je tijekom 2014. i 2015. biblioteka NOB-a i Drugog svjetskog rata dopunjena s 1200 novih knjiga iz donacija sudionika NOB-a (sa bibliotečnim signaturama), a fototeka je dopunjena s 1045 fotografija, te se otpočelo sa skeniranjem dokumenata i časopisa, koji se odnose na NOB i antifašizam. Sada je u biblioteci uneseno i dostupno putem web stranice: biblioteka.sabh.hr 4554 knjiga i 3015 fotografija što su dostupne na web stranici: fototeka.sabh.hr. Te web stranice treba aktualizirati i obnoviti.

Projekt Dokumentacijski centar antifašizma, kao početak utemeljenja Muzeja antifašizma, financiran je putem projekta koji je prihvatilo Ministarstvo branitelja za 2014. godinu i putem projekta Katalogizacija predmeta s kojima raspolaže SABA RH, koji je prihvatilo Ministarstvo branitelja za 2015. Međutim, od 2016. Do danas Ministarstvo hrvatskih branitelja nije dalo potporu projektu Domunantacijskog centra, te bi valjalo obnoviti taj projekt.

- **Virtualni muzej spomeničke baštine**

Uspostava Virtualnog muzeja spomeničke baštine NOB-a., koji bi se prezentirao na specijaliziranom web portalu Spomenička baština NOB-a. Muzej se uspostavlja temeljem niza standardnih muzejskih djelatnosti iz koji će kao ukupan rezultat slijediti izrada virtualnog muzejskog postava: uspostava (stručna obrada, identifikacija, valorizacija, digitalizacija) zbirki spomeničke baštine: Zbirka fotografija, Zbirka dokumenata, Zbirka tiskovina, Likovna zbirka i Zbirka video svjedočanstava, te muzejske knjižnice. U cilju informiranja šire društvene javnosti o projektu, osim virtualnog muzejskog postava, predviđamo organiziranje izložbe: „Spomenička baština NOB-a – civilizacijsko ili autoritarno nasljeđe“ na kojoj bi izložili dio prikupljene i obrađene muzejske građe ukazujući na potrebu daljnjeg sustavnog i planskog prikupljanju relevantnih aktualnih informacija o stanju spomeničke baštine NOB-a.

- **Informativna i nakladnička aktivnost:**

*Uspostaviti primjerenu komunikaciju s HRT-om, te predložiti ustanovljenje stalne TV i radio emisije na temu antifašizma i problema s kojima se susreću borci NOB-a.

**Nastaviti aktivnosti na pripremi i pokretanju portal SABA RH kao središnjeg mjesta promišljanja povijesnog antifašizma te njegove prilagodbe suvremenim uvjetima kroz promicanje ljudskih prava, sloboda, jednakosti, tolerancije, pluralizma, multikulturalnosti.

*Valja nastaviti s naporima za izdavanje Glasa antifašista, uz suradnju i pomoć lokalnih antifašističkih udruga te širenjem mreže suradnika iz udruga i zajednica udruga. Valja posebno razvijati suradnju sa znanstvenicima radi objavljivanja više stručnih priloga o antifašizmu danas, te objektivnog prikazivanja povijesnih činjenica.

*Internet stranicu SABA RH (www.sabh.hr) obogatiti informativnim i kritičkim tekstovima kako bi se u dogledno vrijeme mogao ustanoviti antifašistički portal. Potrebno je definirati, programe nakladničke djelatnosti usklađene s vremenom i potrebama, kako afirmacije antifašizma, tako i suprotstavljanja svakodnevnim atacima i falsificiranjima povijesnih istina (knjige, brošure, sjećanja, članci, prigodni govori itd.).

• **Međunarodna suradnja:**

*Valja ustanoviti stalnu suradnju s antifašističkim udrugama susjednih zemalja.

*Unaprijediti rad Koordinacije saveza antifašističkih boraca i antifašista država s područja bivše SFRJ, radi obilježavanju mjesta, događaja i osoba iz NOB-e (za Hrvatsku su posebno interesantni: bitka na Neretvi i Sutjesci, zasjedanja AVNOJ-a, osnivanje ratne mornarice NOV I POJ u Podgori).

*Osigurati stalnu suradnju s veteranskim savezima država antifašističke koalicije u Drugom svjetskom ratu.

*Osigurati stalnu suradnju s međunarodnim veteranskim i antifašističkim organizacijama.

• **Suradnja s braniteljskim udrugama Domovinskog rata:**

*Uz suradnju i pomoć Ministarstva branitelja pokrenuti i poticati suradnju s udrugama Domovinskog rata, koje prihvaćaju temeljne vrednote antifašizma i programske smjernice SABA RH, zajednica udruga i udruga antifašističkih boraca i antifašista, radi stvaranja klime za dokidanje podjela.

*Predložiti ministru branitelja ustanovljenje Koordinacije boraca NOB-a i branitelja Domovinskog rata.

*Predložiti ministru branitelja da u Savjet ministra branitelja imenuje i predstavnika SABA RH.

• **Restrukturiranje (obnavljanje, osuvremenjivanje) SABA RH, zajednica, saveza i udruga antifašističkih boraca i antifašista:**

*osiguravanje primjerenih uvjeta rada Saveza, udruga, zajednica i saveza,

*osiguravanje potrebnih sredstva za funkcioniranje udruga na svim razinama,

*kadrovska obnova - ekipiranost koja će omogućiti funkcioniranje organizacije u skladu s ciljevima i zadacima djelovanja te izradu projekata i drugih natječajnih materijala za korištenje Europskih fondova,

- *osuvremenjivanje programa djelovanja i smjernica u pravcu definiranja prioriteta aktivnostima za jačanje postojećih i osnivanje novih udruga i zajednica udruga,
- *izrada programa za animiranje mladeži na afirmaciji vrijednosti antifašizma, privlačenje mladih antifašista u udruge i njihovo uključivanje u rukovodne strukture na svim razinama organiziranja,
- *definiranje mjesta, uloge i međusobnih odnosa SABA RH i drugih saveza antifašističkog svjetonazora,
- *pozicioniranje i optimalno korištenje radnih tijela SABA RH (znanstveni skupovi, okrugli stolovi, izdavačka djelatnost, animiranje i mentorstvo zainteresiranim povjesničarima, komunikolozima, studentima, itd) za afirmiranje antifašizma,
- *promjenu načina i metoda suradnje sa sredstvima javnog priopćavanja,
- *izgradnju sustava informatičkog i računalnog povezivanja organizacija.

U Zagrebu, 14. prosinca 2019.